

Lezen als een historicus

De sociale kwestie

Hoe werden kinderen beschermd door het Kinderwetje van Van Houten en in hoeverre was de wet succesvol?

Klas 4 vwo

Ontwikkeld door Bo van Leeuwen (RU) & Ruud Klomp (HAN)

Voorjaar 2023

Bron 1. Kinderwetje van Van Houten

WET HOUDENDE MAATREGELEN TOT HET TEGENGAAN VAN OVERMATIGEN ARBEID EN VERWAARLOOZING VAN KINDEREN.

(Vastgesteld den 19den September 1874, en uitgegeven den 24sten September 1874, Staatsblad no. 130.)

(KINDERWETJE VAN VAN HOUTEN)

Art. 1. Het is verboden kinderen beneden twaalf jaren in dienst te nemen of in dienst te hebben.

Art. 2. Het verbod van art. 1 is niet toepasselijk op **huiselijke en persoonlijke diensten** en op **veldarbeid**.

Art. 3. Wegens overtreding van art. 1 zijn aansprakelijk de hoofden of bestuurders der ondernemingen, in of bij welke het kind in dienst is bevonden.

Heeft de indienstneming plaats gehad buiten weten van de bij het vorig lid aansprakelijk gestelden, en bewijzen deze, dat zij de overtreding, onmiddellijk na daarvan kennis te hebben bekomen, hebben doen ophouden, dan wordt degene aansprakelijk gesteld, die het kind in dienst heeft genomen.

Art. 4. Overtreding van art. 1 wordt gestraft met geldboete van f 3 tot f 25 en gevangenisstraf van 1 tot 3 dagen, te zamen of afzonderlijk.

Bij herhaling van overtreding binnen een jaar na eene vroegere veroordeeling wordt altijd gevangenisstraf toegepast.

OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. 5. Het verbod van art. 1 dezer wet is gedurende het eerste jaar na haar in werking treden slechts van toepassing op kinderen beneden tien jaren, en gedurende het daarop volgende jaar slechts op kinderen beneden elf jaren.

Toelichting:

Huiselijke en persoonlijke diensten: bij huishoudelijke of persoonlijke diensten kun je bijvoorbeeld denken aan een dienstmeisje, dat was iemand die meestal bij rijkere families in dienst was om huishoudelijke taken te verrichten.

Veldarbeid is werk in de landbouw.

Vragen over de bron

Bron 1: Kinderwetje van Van Houten

1. (Bronnenkritiek) Wat voor soort bron is bron 1? In hoeverre is de bron bruikbaar bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag?

2. (Nauwkeurig lezen) Wanneer is er volgens de wet sprake van kinderarbeid? En wanneer niet?

3. (Verklaren) Waarom is er een overgangsbepaling (zie art. 5) opgenomen in het Kinderwetje van Van Houten?

Bron 2. Verhoor van den heer P.A.H. Regout, directeur Regout-Fabriek te Maastricht (uit de Arbeidersenquête van 1887)

Vraag: Heeft al het personeel dezelfde werktijd?

Antwoord: De meesten werken van 7 uur 's ochtend tot 7 uur 's avonds. Behalve de glasblazers, die beginnen om 6 uur en werken tot 6 uur 's avonds en dan komt de nachtploeg die ook van 6 tot 6 werkt. De vier stokers hebben nooit een dag vrij.

Vraag: Ook niet op feestdagen?

Antwoord: Nee, de vuren moeten aangehouden worden.

Vraag: Dus die mensen werken elke dag van het jaar? Wat vindt u daarvan?

Antwoord: Wat zal ik u daarop antwoorden? Niet alle mensen in de wereld zijn even gelukkig; de een heeft het zwaarder dan de ander.

Vraag: Zijn er bij de glazenblazers ook jonge jongens bij?

Antwoord: Jawel, maar boven de 12 jaar.

Vraag: Natuurlijk, want anders zou u daarvoor gestraft worden. Dus er zijn jongens bij van tussen de 12 en 13 jaren. Ook bij de nachtploeg?

Antwoord: Zeker.

Vraag: Vindt U dat het nachtwerk schadelijk òf niet schadelijk is voor hen?

Antwoord: Ik heb vanaf dat ikzelf 16 was met deze mensen gewerkt en ben nog alle dagen tussen hen en ik kan u verzekeren dat die jongens niet lijden.

Vraag: Al komen ze 3 nachten van de week niet thuis om te slapen?

Antwoord: Nee, 6 nachten van de week.

Vraag: 6 nachten! Dan is het nog erger dan ik dacht. Er zijn dus onder uw bewind en in uw fabriek jongens van 12 tot 13 jaar, die 6 nachten van de week niet thuis slapen?

Antwoord: Overdag kunnen ze slapen.

Vraag: Heeft u die jongens in dienst omdat het werk alleen met een kinderhand verricht kan worden? Of is het gebruik van kinderen een kwestie van geld?

Antwoord: Ook het laatste.

Vraag: Gaat het misschien vooral om het geld?

Antwoord: Sorry maar zo'n jongen draagt alleen glas naar de oven. Dat is geen zwaar werk, een kind doet dat spelend. Als een jongen dit 12 uur gedaan heeft, is hij niet moe en loopt nog als een haas.

Vraag: Dus het zou geen geluk voor deze kinderen zijn als de wettelijk leeftijd om te werken wat omhoog zou gaan?

Antwoord: Dat zou ons weer meer geld kosten.

Vragen over de bron

Bron 2: Verhoor van de heer P.A.H. Regout, directeur Regout-Fabriek te Maastricht

In 1887 werd er een parlementaire enquête gehouden naar de omstandigheden in fabrieken. Bij een parlementaire enquête doet de Eerste of Tweede Kamer onderzoek naar een specifiek onderwerp om op die manier de regering te controleren. Bij een parlementaire enquête zijn getuigen verplicht te komen en vinden de verhoren onder ede plaats. Liegen onder ede is strafbaar.

1. (Nauwkeurig lezen) Onder welke omstandigheden werken kinderen in de fabriek van de heer Regout? Hoe kijkt de directeur tegen deze omstandigheden aan? Aan welke woorden van de directeur kun je dat zien?

2. (Contextualiseren) Zijn de omstandigheden in de fabriek die worden beschreven in die tijd uitzonderlijk of normaal? Leg je antwoord uit.

3. (Bronnenkritiek) In hoeverre is deze bron betrouwbaar voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag? Leg uit waarom je de bron wel of niet betrouwbaar vindt.

Bron 3. Verhoor van den heer L.T. van Kleef, arts te Maastricht (uit de Arbeidersenquête van 1887)

Vraag: Is het normaal dat kinderen op 12 jarige leeftijd komen werken in de fabrieken?

Antwoord: Ja, omdat de ouders niet in staat zijn de kinderen te onderhouden.

Vraag: Vanuit uw standpunt, wat is uw mening daarover?

Antwoord: Vanuit mijn standpunt als dokter moet ik zeggen dat de 12 jarige leeftijd veel te jong is om de kinderen te dwingen dit soort werk te doen. Ik vind het verschrikkelijk, dat een jongen van 12 jaar nachtwerk moet doen in de glasblazerij, en dagen achtereen van 's avonds 7 tot 's morgens 7 moet werken. De jongens zijn 's morgens zo moe, dat zij zich niet meer op de been kunnen houden overdag. Zij moeten dan gaan slapen, terwijl andere kinderen schreeuwen; zij moeten wakker gemaakt worden om te eten en te drinken en gaan dus even vermoeid weer naar de fabriek als zij er vandaan kwamen. Zij zien er dan ook zo slecht, zo mager en miserabel uit, dat het akelig is om aan te zien.

Vraag: Ziet u nog andere gevolgen naast die vermoeidheid?

Antwoord: In Maastricht lopen veel mensen met kromme benen. Dat zijn glasblazers, die door het hangen en staan 's nachts in de fabrieken zo vermoeid zijn, dat de ledematen zich daardoor verkrommen. Het is dus beter om de jongens niet op deze leeftijd al naar de fabrieken te sturen.

Vraag: U vindt dat kinderen jonger dan 14 jaar niet in de fabriek zouden moeten werken.

Bedoelt u dat in het algemeen of slechts ten opzichte van nachtwerk?

Antwoord: Ik bedoel dit in het algemeen. Een kind van 12 jaren is fysiek en intellectueel niet genoeg ontwikkeld om in een fabriek te werken.

Vraag: U vindt dus dat kinderen jonger dan 14 jaar niet mogen werken in de fabriek. Maar hoe moet een gezin, gezien de slechte lonen, dan voor zichzelf zorgen?

Antwoord: Kinderarbeid is nadelig voor de ontwikkeling. Wanneer de kinderen niet naar schoolgaan, maar van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat moeten werken, vormt men een zwakker geslacht.

Vragen over de bron

Bron 3: Verhoor van de heer L.T. van Kleef, arts te Maastricht

1. (Bronnenkritiek) Wie wordt in deze bron geïnterviewd? Wat kun je vanuit zijn beroep en perspectief zeggen over de betrouwbaarheid van zijn antwoorden?

2. (Nauwkeurig lezen) Welke gevolgen heeft het werk dat de kinderen in de fabriek moeten doen voor hun gezondheid volgens deze arts? Welke oplossing(en) draagt hij aan?

3. (Vergelijken) In hoeverre komt de informatie uit deze bron overeen met de informatie uit bron 2? Waarin verschillen de bronnen en waarin komen zij overeen?

4. (Verklaren) Onder arbeidersgezinnen was er aanvankelijk protest tegen (een uitbreiding van) het verbod op kinderarbeid. Hoe kun je dat protest op grond van deze bron verklaren?

Verwerkingsopdracht 1

Geef aan de hand van je bronanalyse een antwoord op de onderzoeksvraag:

Hoe werden kinderen beschermd door het Kinderwetje van Van Houten en in hoeverre was deze wet succesvol?

Dit antwoord formuleer je als volgt:

Stap 1: Beschrijf eerst hoe kinderen werden beschermd door het kinderwetje van Van Houten.

Stap 2: Geef aan of jullie de wet wel, deels of niet succesvol vinden.

Stap 3: Onderbouw jullie mening met minstens twee argumenten. Verwijs naar delen uit de bronnen waar je het bewijs voor je argumenten hebt gevonden.

Verwerkingsopdracht 2

Naar aanleiding van de resultaten uit de Arbeidersenquête van 1887 kwam er twee jaar later een nieuwe Arbeiderswet. Bedenk, op grond van de informatie die je hebt verzameld in de drie gelezen bronnen, hoe deze nieuwe wet eruit zou moeten zien.

Gebruik daarvoor de opzet van een wettekst hieronder. Denk na over de **leeftijd**, aantal **uren** werken op een dag, en **boetes** bij overtredingen. Schrijf daaronder een korte **toelichting** op de keuzes die jullie hebben gemaakt voor deze wet!

Na afloop vergelijken we in hoeverre jullie wet overeenkomt met de originele wet uit 1889.

De Arbeiderswet van (namen)

Vastgesteld op 5 mei 1889 (staatsblad no. 48)

Art. 1. Het is verboden kinderen onder de leeftijd van jaar in dienst te hebben.

Art. 2a. Kinderen beneden de leeftijd van jaren, en vrouwen, mogen een maximale werkduur hebben van uur per dag.

Art. 2b. De werkgever is verplicht ervoor te zorgen dat die arbeid ten minste wordt afgewisseld door uur rusttijd, tussen 11 uur 's ochtends en 3 uur 's middags.

Art. 3. Overtreding van art. 1 wordt gestraft met een geldboete van ten hoogste f ...
of gevangenisstraf van ...

Art. 4. Overtreding van art. 2a wordt gestraft met een geldboete van ten hoogste f ...
of gevangenisstraf van ...

Toelichting op gemaakte keuzes in de wettekst:

--